

Hedersrelaterade familjekonflikter

Familjeterapikongress
Ystad 18 oktober 2013

MALMÖ HÖGSKOLA

Pernilla Ouis

Docent i hälsa och samhälle, inriktning etniska relationer
Institutionen för Socialt Arbete

Fakulteten för Hälsa och Samhälle
Malmö högskola

Problematiskt att prata om hedersrelaterat våld och konflikter:

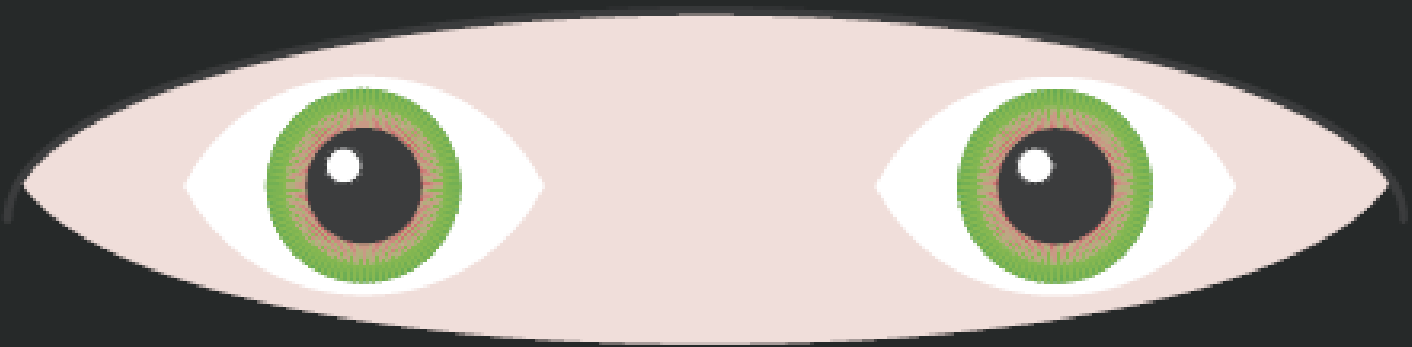
- Å ena sidan risk för demonisering och stigmatisering av "den Andra" med rasifierade tolkningar av våldet.
- Å andra sidan en stor risk för osynliggörande och förminskande av våldet.
- Debatten har tyvärr omöjliggjort nyanseringar på grund av ideologiska blockeringar kring skuld och "vi-och-dom".

WOMAN OR CHILD ? VOICES OF TEENAGE GIRLS IN THE MIDDLE EAST DR PERNILLA OUIS

WOMAN OR CHILD?

Voices of teenage girls in the Middle East
Dr Pernilla Ouis
Lund University, Sweden

 Save the Children
Sweden

Woman or child? A crucial categorization of females in the Middle East.

Vad innebär heder egentligen?

- ”Rätten att känna stolthet och respekt i andras ögon”
- Social status
- Socialt kapital: viktig symbolisk tillgång när andra tillgångar saknas

Heder finns i alla kulturer

- Det är inte bara så kallade hederskulturer som har heder
- Vad är hedersamt? Kulturella skillnaderna i vad som definierar heder
- Hederns funktion?
- Frånvaro av heder: Skammen

Hedern upprätthåller traditionella könsroller

- Heder förknippas ofta med män och skam med kvinnor
- Hedern skapar könsroller: män ska vara aktiva, starka, dominanta försörjare medan kvinnor ska vara svaga, passiva och underordnade
- Förtryckande könsroller för båda, även om det är männen som har makten

Fakta

DILSA DEMIRBAG-STEN

STAM- TAVLOR

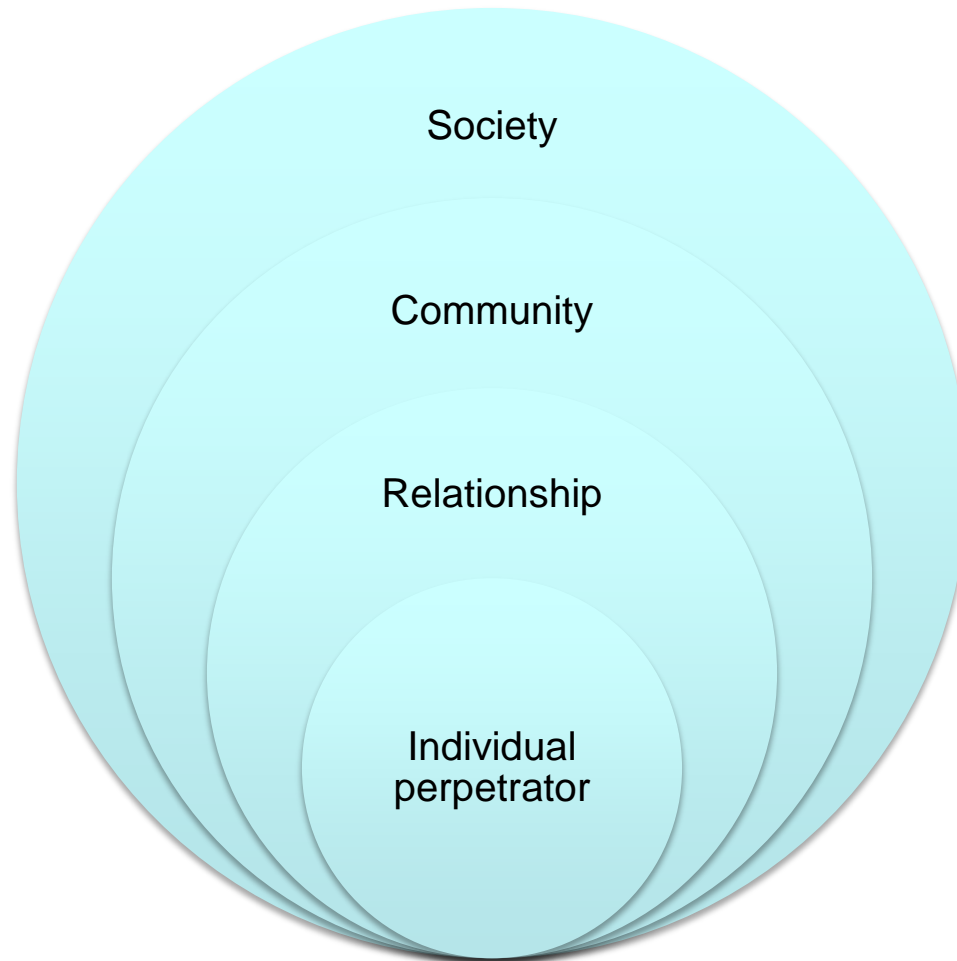
"... en övertygande bok, känslostark, berörande och svår att lämna bakom sig."

Kristianstadsbladet

Varför är hedern fortfarande så viktig?

- Ett förmodernt, tribalt fenomen i samhällen organiserade utifrån släktskap. "Familj"?
- Ett socialt kapital som är oersättligt och viktigt när välfärdsstaten är svag
- Endogami (giftermål inom gruppen) viktigt för att bibehålla gruppens materiella välstånd eftersom kvinnor har äganderätt och måste därför hållas kvar inom gruppen. Anhöriginvandring ökar gruppens resursbas.
- Endogami förstärker och bevarar gruppidentiteten

The ecological model for explaining violence against women:

Hur skiljer sig hedersvåld
från "vanligt" manligt våld
mot kvinnor?

Är det inte samma sak när "svenska män"
misshandlar kvinnor?

"Alla män är talibaner"...?

Viktiga skillnader även om båda formerna bygger på en patriarkal ordning :

- Hedersvåldet utförs av ett kollektiv, inte en ensam individ som "vanligt" partnervåld. Både män och kvinnor är både offer och förövare i hedersvåldet, inte en manlig förövare mot ett kvinnligt offer.
- Hedersvåld är planerade, överlagda våldsdåd eller mord.
- "Vanligt" manligt våld mot kvinnor och barn fördöms i Sverige, är förbjudet i lagen medan hedersvåldet accepteras av kollektivet. Det är till och med så att kollektivet är orsaken till våldet, gruppen kräver det: När hedern är återupprättad "applåderas" våldet.
- Även om det finns likheter mellan vanligt svartsjukevåld och hedersvåld är hedersvåldet framförallt ett uppfostringsvåld riktat mot barn och ungdomar.

Men det handlar sällan om sex...

- Hedern blir besudlad för små saker och gäller även för flickor vid låg ålder, skapar ett vardagsförtryck. Tar sig uttryck i exempelvis att man inte får delta i vissa moment i skolan, såsom sex- och samlevnadsundervisning, bild, musik och skolresor. (Sara Högdins avhandling 2007)
- Flickorna vittnar om att det kan vara mycket lite som får föräldrarna att ta till våld, t ex om de pratade med en pojke, skrattade högt, gick på bio, klädde sig fel.
- Det handlar inte primärt om att få ha svenska pojkvänner och fri sex, det handlar oftast bara om att få lite mer frihet i sin vardag. Rätt till att ha killkompisar hellre än rätt till pojkvänner.
- Hederskulturer skapar paradoxalt nog en slags sexualisering av barnen.
- Tonårsrevolter?

Many Middle Eastern girls marry while still being children according to the UN Convention of the Rights of the Child, i.e. under the age of 18 years old.

Hedersmorden är bara toppen på ett isberg

Det är bara när den som bryter mot normen öppet som blir utsatt för våld. Den stora gruppen har anpassat sig till hedersnormerna och bryter inte mot dessa. Därför ser vi lite våld i vissa grupper, men det betyder inte att det är bra för det. Hedersmord döljs i statistiken som självmord och olyckor både i Sverige och utomlands.

Tidiga äktenskap

- Barnäktenskap definieras som giftermål som involverar individer under 18 år.
- Kan vara tvångsäktenskap, men alla arrangerade äktenskap är inte tvångsäktenskap.
- Det är "lättare" att gifta bort ett litet barn än en individ som utvecklat sin egen vilja och mognad med ålder. Därför är det problematiskt att definiera alla barnäktenskap som tvångsäktenskap. Paradox: Barnen är i en stark beroendeställning till sina föräldrar och gör som de säger "utan tvång".

Girl, 15 years, from Yemen:

“Yes, he is my legitimate husband, but by God’s grace, I did not want him from the first night. Even his smell, I could not stand it. We did not live together at all, though I got pregnant from him twice, but I did not want him or love him ... When he came to me on the first night, I was afraid and did not allow him to touch me, and he was violent and wanted me by force, and every time he was approaching me, I was closing my eyes and nose. I was serving him and the whole house. Everything was fine, except sleeping with him, which I could not stand and did not want. He was taking me by force when he wanted me and I was crying sometimes and sometimes he was expelling me to my parents.” (case 8)

Ett problem

- Många av offren uttrycker sitt stöd för hedersnormerna, *internalisering*
- Våldet är alltid offrets fel
- ”En flicka är som ett äpple. Om det ruttnar måste det kastas bort”
- ”Eller som ett glas, till ingen nytta om det går sönder”

–röster från palestinska tonårsflickor

Fråga: "Vad ska vi göra för att minska hedersvåldet?"

Svar från tonårsflickor i Jemen:

"Man ska inte döda flickorna, utan bara tortera dem lite, så de lär sig att de gjort fel. Då slutar de med detta och hedersvåldet kan upphöra."

Religionens koppling till hedersproblematiken?

”Islam har ingenting med heder att göra” är en förenkling. Måste nyansera detta påstående mer...

Alla muslimska kulturer är inte hederskulturer och alla hederskulturer är inte muslimska

Ingenting i de islamiska skrifterna föreskriver hedersvåld, men...

- Men många muslimer uppfattar ändå att den stränga sexualmoralen i islam harmonierar med hedersnormerna. Detta gäller även för andra religioner med sträng sexualmoral.
- Den religiösa moralen kan alltså hjälpa till att legitimera hedersnormerna till exempel i synen på sex utanför äktenskapet, arrangerade äktenskap och homosexualitet.

Olika grader av legitimitet:

- Tradition / klanens traditionella "lag"
 - Religion / religiös lagstiftning
 - Nationell lagstiftning
 - Internationella överenskommelser och konventioner
- *Avtagande grad av legitimitet / efterlevnad?*

Många söker en enda förklaringsmodell för att förstå problemen:

- Ett universellt, feministiskt perspektiv?
("Alla män är talibaner")
- En kulturell/religiös förklaringsmodell?
("Det är deras kultur/religion")
- En ensam "galnings verk"? (Psykisk ohälsa)
- Strukturell diskriminering/utanförskap/
socioekonomiska förklaringsmodeller?

Ett intersektionellt perspektiv för att förstå hedersproblemtiken:

Analyserar hur olika maktordningar
samverkar:

- Genus
- Klass
- Etnicitet (religion, kultur)
- Ålder
- Invandringskris/utanförskap